

DİLLERİNDE ‘BABA’ DİYE BİR SÖZCÜĞÜN OLMADIĞI KÜLTÜRDE YETİŞEN KÜÇÜK BİR KIZIN ÖYKÜSÜ

G. Didem ÖNAL

Khas Bilgi Merkezi

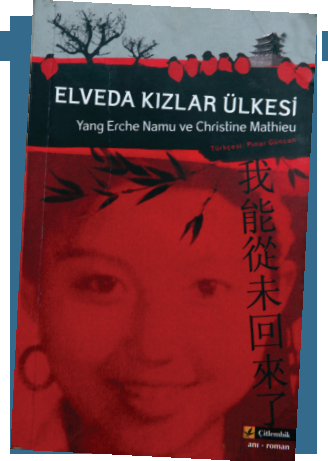
*“Kadınlarla erkeklerin evlenmemesi gerekir.
Çünkü aşk, mevsimler gibidir: Gelir geçer”*

Yang Erche Namu ve Christine Mathieu’nun annelerimize ithaf ederek başladıkları bu biyografik roman Çin sınırları içinde yer alan, Himalaya dağlarının gölgesinde, Kızlar Ülkesi olarak da bilinen Moso bölgesinde geçiyor. Kız çocukların erkeklerden daha değerli olarak nitelendirildiği, evlilik kurumuna olumsuz bakılan, dillerinde ‘baba’ diye bir sözcüğün olmadığı bu kültürde yetişen küçük bir kızın öyküsü Elveda Kızlar Ülkesi.

Kitap Türk kültüründen oldukça farklı bir kültürle ‘Moso kültürü’yle ilgili. Mosolar günümüzde Çin hükümeti tarafından resmi olarak kabul edilen azınlık halklarından biridir ve Güney Çin-Tibet sınırındaki dağlık bölgede yaşamaktadırlar.

Anaerkil değil anasoylu bir toplumsal düzenin egemen olduğu bu kültürde kadınlar otoritenin meşru şahsiyeti, aile servetinin yöneticisi, ataların bekçisi ve kendi kanlarından gelen soyun sahibidirler.

Antropolog Cristine Mathieu, Moso kültüründeki iş bölümünü “Kadın ve erkek kardeşlerin rolleri bir hiyerarşi oluşturmaktan çok, birbirini tamamlar. Erkekler ve kadınların sorumluluk alanları farklıdır ve birbirleri üzerindeki otorite sınırlıdır. Dolayısıyla dayıların dış dünyayla ilişkilerde bilgili ve zeki davranmaları beklenirken, anne ve kız kardeşlerin evi idare etme konusunda yetkin olduğu varsayılır. Bu rollerin biri öbüründen daha iyi ya da daha kötü değildir, sadece oldukları gibidirler” sözleriyle açıklar.

Çin sınırları içerisinde yer alan Moso bölgesi, ‘Kızlar Ülkesi’ olarak biliniyor. Bu kültürde kız çocukları erkeklerden daha değerli kabul ediliyor, evlilik geri kafalı olarak nitelendiriliyor ve dillerinde ‘baba’ diye bir kelime yok. Zaten mal mülk de anneden kıza geçiyor.

Romanın başkarakteri Namu’nun yaşamı, yukarıda sözü edilen bu kültür bağlamında ele alınırken dönemin sosyal yapısı da roman kurgusu içinde okuyucuya sunuluyor.

Namu’nun “Annem ne zaman doğduğumu hatırlamıyor. Ne yılı, ne ayı, ne de günü biliyor. Tek bildiği çok fazla ağladığım: ‘Doğduğum andan itibaren tam bir baş belasıydın’ diyor” sözleriyle başlayan serüveni bir gün köye nadiren gelen Çinli memurlar tarafından keşfedilmesiyle devam ederken Kızıl Çin’deki sanata bakış açısı da gözler önüne seriliyor. Karakterin meraklı, sevecen ve dikbaşlı kimliğiyle gelişen öyküsü okuyucuyu adeta büyülüyor.

Son sözde “üç ay boyunca Christine’ye hikâyemi anlattım. Bu süre içinde, küçük büyük demeden her bir olay hakkında konuştuk ve hatırlayabildiğim bütün anılar üzerine düşündük. Böylece kendimi, yalnızca hayatım üzerine konuşurken değil, çok uzun zaman önce derinlere gömdüğüm bütün duyguları ve olayları yeniden yaşarken ve yeniden keşfederken buldum. Bugünümü yaratan şeyin geçmişim olduğunu uzun zaman önce kavramıştım. Ben daima bir yabancydım, daima farklıydım. Umuyorum benim hikâyem kendisini farklı hisseden insanlar için bir şey ifade eder.”

Yang Erche Namu’nun dağların arasındaki küçük Zuosuo köyünden Amerika’ya uzanan kimi zaman çılgın kimi zaman hüzünlü öyküsünün anlatıldığı Elveda Kızlar Ülkesi bir solukta okunacak kitaplar arasında.

KURTULUŞ YOLUNDA YURDUN DÖRT BİR YANINDAN YAKILAN ÇOBAN ATEŞLERİ

Kadir Türker Geçer'in Kurtuluş Savaşı yıllarını ele aldığı *Çoban Ateşleri* adlı kitabı raflardaki yerini aldı.

19. yüzyılda Osmanlı Devleti girdiği savaşları kaybetmiş, yaptığı antlaşmalarla sürekli taviz vermiş ve siyasal anlamda egemenliğini çok büyük ölçüde yitirmiştir.

Osmanlı Devleti 14. yüzyılın başından, tarihçilerin dağılma dönemi olarak adlandırdıkları 19. yüzyıla kadar yüzlerce yıl ayakta kalmış ve dünya siyasetini şekillendirmiştir. Ancak dünyada yaşanan aydınlanma çağını, bilimin üstünlüğünü kavrayamamış olması ve kendini geliştirememesi bir zamanlar egemenliği altında olan devletlerin karşısında güçsüz ve aciz kalmasına neden olmuştur.

Bilindiği gibi Yunan isyanıyla (1821-29) Avrupalı devletlerin isteklerine boyun eğerken, Mısır isyanında (1833-40) yıkılmanın eşiğine gelmiştir. 1853-56 yılları arasında Ruslar'la girdiği Kırım Savaşı'na kaybetmiş 93 Harbinden (1877-78) sonra imzaladığı Ayastefanos Antlaşması'yla da geri dönüşü olmayan bir yola girmiştir.

Osmanlı Devleti eski itibarını ve topraklarını geri alma düşüncesiyle kendince güçlü devletlerin yanında 1. Dünya Savaşı'na katılmıştır. Ancak bu savaştan da yenik çıkınca galip devlerin çizeceği kaderi kabul etmek zorunda kalmıştır.

Bastırılmayan isyanların ve uzun süren savaşların sonun artık devlet de millet de yoksuldu. Anadolu halkı cephelerde kırılmış, cephe gerisinde yoksullukla mücadele etmiştir. Savaşın sonunda okur yazar oranı erkeklerde yüzde 7, kadınlarda binde 4'e düşmüştür. Anadolu'nun her yerinde sıtma, verem, trahom gibi salgın hastalıklar kol gezmektedir.

Osmanlı aydınları ülkenin ve halkın içinde bulunduğu bu açmazdan kurtulmak için güçlü devletlerle birlikte olmak gerektiğini

“Osmanlı Devleti 19. yüzyılda yıkılmadıysa bu, devletin başarısından değil; devleti pay etmek isteyen güçlerin bu paylaşma için gerekli olan hazırlıkları henüz tamamlamamış olmasındandır.”

düşünmüşler ve mandacılığı benimsemişlerdir. Anadolu halkı galip devletlerin işgalleri karşısında İstanbul'dan gelecek küçük bir umut beklemektedirler. Osmanlı Devleti'nin üzerine zifiri bir karanlık çökmüştür.

Ancak Anadolu halkı kaderine razı olmayacak, direnecek ve Hamdullah Suphi Tanrıöver'in de dediği gibi "Anadolu'nun her yerinde birer birer çoban ateşleri yakmaya başlayacaktır." Yapıtı adını da veren çoban ateşleri metaforu zamanla bir yangına dönüşecektir.

Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı bünyesinde bulunan 'Askeri Tarih Komisyonu' ve 'Atatürk Araştırma Merkezi' genel kurul üyesi olan Kadir Türker Geçer bu çalışmasında bugüne kadar pek bilinmeyen arşiv belgeleri ve anıların ışığında "*kurtuluş'tan 'kuruluş'a giden yolda yurdun dört bir yanında yakılan Çoban Ateşlerini*" ele aldığını belirtiyor.

Yazar, yorumdan çok yalnızca belirli bir tarihsel sıra içinde verilmiş belgelerle konuyu ele alırken *Çoban Ateşleri*'nin sonunda Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 31 Mart 1922 tarihli İkdam Gazetesi'ndeki şu satırlarına yer veriyor:

“İsa'yı ele veren Yahuda'nın nasıl bir cezaya çarptırıldığı Hristiyan geleneklerinin birçoklarına göre henüz meçhuldür. Lakin vatanın huzur ve rahatı için gerekliğe bizim aramızda dolaşan Yahuda'lar hiç değilse bizim soframızda bulunmasınlar ve bizim yediğimiz lokmadan yemesinler ve dudaklarını bizim tuttuğumuz kâseye dokundurmasınlar; bizden uzak olsunlar! Zira onları, felaket günlerinde nedenle bizimle beraber değildiniz diye cezalandırmak ne kadar hakkımız değilse onlardan tiksirmek de o kadar hakkımızdır.”

Kitabın son paragrafındaki Yakup Kadri'den yapılan bu alıntıyla Geçer, tarihten bu yana her dönemde Yahudalar'ın var olduğuna dikkat çekerken yayımladığı belgelerle okuyucuyu bir kez daha düşünmeye yönlendiriyor.